

Lübnan'daki Giritli Türkler

✍ Yazı: Dr. Ali Bekraki

Kaynak: 1987 by Underwood &
Underwood
Hanya Limanı, Girit

Sönmeyen umutlar ve dinmeyen heyecan!

Bugün Yunanistan sınırları içerisinde yer alan Girit, Akdeniz'in en büyük beşinci adası konumunda. Kadim bir geçmişe sahip olmasının yanı sıra coğrafi güzellikleriyle de ilgi odağı olmuş bir ada burası. Ancak tüm bu güzelliklerinin yanı sıra acıklı hatıraları da saklıyor bu ada. Bu yazıda sizi biraz geçmişe götürmek, adanın çok da bilinmeyen tarihinde bir yolculuğa çıkarmak istiyoruz. Vatanlarından uzak bir hayat sürmek zorunda kalan Müslüman Giritlilerin göç hikâyesi.

Dergimizin bu sayısındaki göç anıları bölümünde Giritli Müslümanların hikâyesine yer verdik. Lübnan'da yaşayan ve aslen bir Giritli olan Dr. Ali Bekraki anlattı bizlere. Babasının ve dedesinin Girit'e ve göçe dair naklettikleri hikâyelerde büyüyen Bekraki, o günleri, o anları yaşıyor gibi adeta. En iyisi bu hikâyeyi onun ağzından dinlemek.

"Girit adasında 1898 yılına kadar kısmen de olsa huzur içinde yaşıyorduk diyebilirim. Evet, halk arasında zaman zaman kargaşalar ve kavgalar oluyordu ancak her şeye rağmen kendi evlerimizde ve çiftliklerimizde mutluyduk.

Ama kırsal bölgelerde yaşayan Müslüman halklar Rumlar tarafından büyük zulümlere maruz kalıyor, Müslüman Giritlilerin göç hikâyesinin başlaması da yaşanan bu zulümler neticesinde oluyordu. Köylerde ve dağlarda bulunan Müslümanlar, malını mülkünü bırakıp canını kurtarmak pahasına şehirlere akın akın göç etmeye başlamışlardı.

Bizim ailemiz ise, Kandiye'ye bağlı olan ve büyük kalesi ile tanınan İnadiye Mahallesinde yaşıyordu. Dedelerimiz Hamit Ağa ve Psira Hasan, Girit'in her tarafına ticaret yapıyor ve geçimlerini bu şekilde sürdürüyorlardı. Onlar hayatlarındaki en büyük mutluluğu bugün Furteca olarak bilinen İnadiye Mahallesinde buluyorlardı. Ta ki adanın her yerinde Müslümanların kanı oluk

oluk akmaya başlayıncaya kadar. Müslümanların can güvenliğinin tamamen kaybolması ile beraber Girit toprağı artık onlara dar gelmeye başlamıştı.

Müslüman Giritlilerin gözleri Osmanlı askerine bakıyordu

Müslümanlar her yerde katlediliyorlardı. Akan kanların bir şekilde durdurulması gerekiyordu artık. Osmanlı yönetimi adadaki Müslümanlardan tek sorumlu taraf idi. Müslüman Giritlilerin gözleri Osmanlı askerine bakıyordu ve onlardan yardım bekliyorlardı. Ama büyük devletlerin oyunu yavaş yavaş istenen hedefe yaklaşmakta idi. Bu da adada Müslüman Türk kesimi tamamen ortadan kaldırmak ve bir şekilde yok etmekten başka bir şey değildi.

Direnebildiğimiz kadar direndik

İşte göçün ikinci aşaması başlamak üzere idi. Müslüman ahali adadan ayrılmalı ve güvenli bir Osmanlı toprağına doğru gidip yerleştirilmeliydi. Bizim dedemizin ve onun babasının göçü epey gizli tutulmuştu. Nedenine gelince, Hamit Ağa Bekraki, Kandiye'deki İngiliz Konsolosunun yakılarak öldürülmesinden sorumlu tutulanlardan biri idi. İngilizler Osmanlı yöneticilerine onu teslim almak istediklerini iletmışlerdi. Gerçek niyetleri onu darağacında asmaktı. Yıllardır adadaki Osmanlının varlığını savunan böyle bir baba yiğidin sonu elbette bu şekilde olmamalıydı. Osmanlı yöneticileri de böyle düşünmüş olacaklar ki, onu gizli bir şekilde ailesiyle birlikte sahte bir isim ve lakap vererek Trablus Şam'a doğru göndermişlerdi. Rahmetli babamın övüne övüne defalarca bana anlattığı bir hikâyeydi bu. Ve sanki bu hikâyeyi Bekraki ailesinin kaderini değiştiren ve de

Osmanlı idaresinde Girit Adası ve Giritli Müslümanlar Konferansı

120 yıl sonra Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın desteğiyle Trablus'ta Ulinnoha Derneği tarafından gerçekleştirilen bir konferans yapıldı. Ortadoğu'da bir ilk sayılan bu konferans gerek yerel halk bazında gerekse Giritliler arasında büyük bir ilgi gördü. Bu konferansın en güzel yanı Giritli Muhacirlerin torunlarının yüzlerindeki gülümsemeyi ve sevinci gözlerinde görmektir. Bu kadar zaman geçmesine rağmen bizi hâlâ hatırlayanlar var diyorlardı. Türkiye bizi unutmadı diyorlardı. Yıllardır yalnız kaldık. Kimse dertlerimizi dinlemedi ve bize derman olmadı. Bu kadar zamandan sonra arkamızda Türkiye'yi görmek bize güç verdi diyorlardı. Biz artık yalnız değiliz demek ki cümleleri dökülüyordu dillerinden.

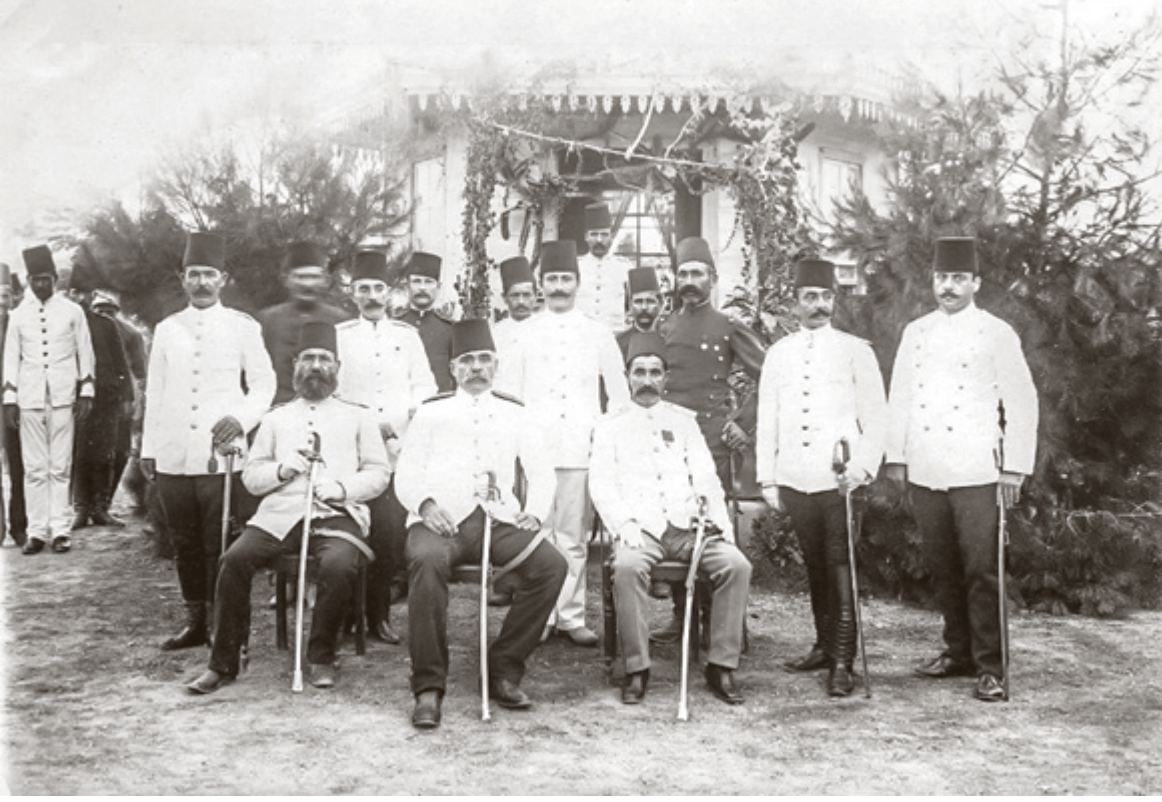
Bundan sonra ne olacak diyorlardı herkes. Gördük ki insanımızın yüreğinde bir hasret ve bir özlem vardı. Bize düşen görevin ve mesuliyetin ne kadar büyük olduğunu gördük aslında. Bu toplumun çok şeye ihtiyacı vardır. Bir araya gelmeye ihtiyacı var evvela. Kenetlenmeye ve bir arada olmaya ihtiyacı var.

Büyük salonda Lübnan bayraklarının yanında Türk bayraklarının da dalgalanması, Türkiye'den birbirinden de-

ğerli misafirlerin programa katılmış olmaları oldukça değerliydi bizler için. Lübnan'da yaşayan Giritli Türklerin torunları bu tablo karşısında büyük bir bahtiyarlık yaşadılar.

Ulinnoha Derneği Başkanı olarak hem benim adıma hem de Lübnan'da yaşayan Giritli Türkler adına bu projenin gerçekleştirilmesinde katkısı olan herkese büyük şükranlarımızı ve minnettarlığımızı sunmak isteriz.

Osmanlı askerinin gidişi ile yaralar sanki yeniden açılmış, bütün acılar alevlenmiş gibiydi. Girit adasından getirilen bu insanlar için göç; asıl o gün başlamıştı.

Giritliliğimizin ve dahi Osmanlılığımızın en önemli kanıtı olarak görüyordu.

“Bizimkiler hakiki Osmanlı beyleri idi” derdi rahmetli babam. Adada Osmanlı toprağı olarak uzun yıllar kalmasında büyük rol oynamışlardı. Ne zaman ki böyle bir hedefin gerçekleştirilemeyeceğini anlaşıncı, Osmanlı can sağlığını korumuş ve asla gâvurlara teslim etmemişti.

Giritliler Trablus Şam’da

İşte bu şekilde göç hikâyemizin diğer bölümü Trablus Şam’da başlamış oluyordu. Bu memlekette Osmanlı bizlere geniş araziler, evler, atlar verdi ve tarımcılık için gereken neyse hazır bulduk. Girit adasındayken de toprakla meşgul olan büyük dedemiz Abdülhamit, Osmanlı sayesinde yeni topraklara sahip olmuştu. Böylece, Hamidiye köyünde ve Trablus şehrinde yaşayan Giritlilerin her türlü ihtiyaçlarını karşılayabiliyordu ve çeşitli isteklerine medet oluyordu Hamit Ağa.

Çok geçmemişti ki, Birinci Dünya Savaşı patlak verdi.

1918 yılında savaşın kaybedilişiyle beraber, Giritliler bir kez daha gözlerinden ve hafızalarından düşmemiş olan Osmanlı askerinin bölgeden çekilişini görmüş oldu. Yaralar sanki yeniden açılmış, bütün acılar alevlenmiş ve Girit adasından

Vatanlarından Uzakta
yaşamak zorunda bırakılan Giritli Müslümanlar...

1920 yılında Büyük Lübnan Cumhuriyeti ilan ediliyor, Trablus şehri ve ona bağlı ilçe ve köyler yeni kurulmuş Lübnan Cumhuriyetine ilhak ediliyordu.

Çizilen yeni harita, Muhacir Giritlilerin oturdukları bölgeyi bıçak gibi ortadan kesip ikiye ayırmıştı. Artık aynı aile fertleri iki ayrı vatandaşlığa bağlanmak zorunda kalmışlardı. Büyük Güney Lübnan nehrinin kuzeyinde kalan Giritliler Suriye vatandaşı olurken, bu nehrin güneyinde kalanlar ise Lübnanlı olmak zorunda kalmışlardı. Ailelerin hemen hemen hepsi bölünmüştü.

getirilen bu insanlar, hamileri olan Osmanlı askerinin ortadan kaybolması ile beraber, asıl yalnızlık hissini tatmaya başlamıştı. Gerçek şu ki; göç asıl o gün başlamıştı.

Ortadoğu'nun hâkimiyeti artık Osmanlının değil, Fransa ve İngiltere'nin elindeydi. Nitekim 1920 yılında Fransız Generali Goru tarafından Büyük Lübnan Cumhuriyeti ilan ediliyor, Trablus şehri ve ona bağlı ilçe ve köyler yeni kurulmuş Lübnan Cumhuriyetine ilhak ediliyordu. Çizilen yeni harita, Muhacir Giritlilerin oturdukları bölgeyi bıçak gibi ortadan kesip ikiye ayırmıştı. Artık aynı aile fertleri iki ayrı vatandaşlığa bağlanmak zorunda kalmışlardı. Büyük Güney Lübnan nehrinin kuzeyinde kalan Giritliler Suriye vatandaşı olurken, bu nehrin güneyinde kalanlar ise Lübnanlı olmak zorunda kalmışlardı. Ailelerin hemen hemen hepsi bölünmüştü. Lübnan'da kalan bir Giritlinin halası veya teyzesi Suriye'de kalıyordu ya da bu durumun tam tersine de çok sık rastlanıyordu. Ve basit bir aile ziyareti yapmak için sınır kapılarından geçmek zorunda kalıyordu zavallı Giritli aileler. Bunca zahmete katlanıp bir sürü belge ve evrak temin etmeliydi bu talihsiz insanlar. Ailemizden örnek verecek olursam, rahmetli dedem Ali Bekraki Lübnan vatandaşı olmuş iken, hanımı ise ninem Halide Ralaki Suriye vatandaşı oldu. Bu vesileyle, şimdiye kadar bizim babaannemizden miras ka-

Vatanlarından ayrı düşen
Giritli Müslümanlar endişe ve korku
dolu gözlerle bakıyorlar.

lan topraklarımız Suriye sınırları içerisinde bulunmaktadır. Normal şartlar altında bir Lübnanlının Suriye’de toprak sahibi olması doğal bir şey değildir elbette, o yüzden ufacak bir işlem gerçekleştirmek için bile olmadık işlere ve bürokratik zorluluklara mecbur kalıyordu insanlar. Sultan II. Abdülhamit’in Muhacir Giritlilere armağanı olarak verilen bu araziler bu gibi sebeplerle zaman içerisinde birer yük olmaya başlamıştı. Bazı Giritli aileler yaşadıkları bu sıkıntıdan ve çaresizlikten kurtulmak amacıyla değerli arazilerini beş kuruş karşılığına satmayı kabul etmişlerdi. Değerleri parayla kıyaslanmayacak kadar kıymetli bu miras böyle yok olmaya mecbur oldu. Rahmetli babama gelince, çektiği bütün maddi zorluklara rağmen hiçbir zaman toprak satmadı. Vefat etmeden önce de hepimize vasiyet etmişti: “Sultan Hamit’in armağanına sahip çıkın ve asla elinizden çıkarmayın.”

Rahmetli babaannemiz Mustafa Ağanın kızı Halide Ralaki ise Hamidiye köyünde yazlık olarak kullandığı eski taş evini hiçbir zaman satmamamızı emretmişti. Bir vasiyeti olarak da evi restore edip Hamidiye’de ve Trablus’ta yaşayan Giritlilerin vakıf evi olarak kullanılmasını önermişti. Yeter ki Sultanın ailemize bağış ettiği konutu kaybetmeyelim diyordu. Bir gün gelir bu ev bölgeye getirilen Muhacir Giritlilerin tarihini anlatacak canlı bir eser haline gelir diyordu rahmetli.

Dönelim Muhacir Giritlilerin kaderine. Büyük Lübnan Cumhuriyeti kurulduktan 55 yıl sonra iç savaş baş göstermiş ve taş üzerinde taş bırakmamıştı. 15 yıl süren bu savaş geride 150 bine yakın ölü, 200 bin yaralı ve 17 bini aşan kayıp insan bırakmıştı. Lübnan’daki hayat şartlarına henüz ayak uydurmaya çalışan Muhacirlerin ikinci nesli, kendilerini yine bir iç savaşın ortasında bulmuşlardı. Çok emin sözlerle diyebilirim ki, bizimkiler hiç bir şekilde bu kirli iç kargaşalarda yer almamış, savaşa katılmamışlardır.

Giritliler dünyanın her yerinde

Lübnan topraklarına ciddi bir bağ kuramayan bu insanların çoğu, sürekli olarak bir arayış içerisindeydiler. Amaçları ise savaştan kurtulup başka bir ülkede huzur bulmaktı. Böylece Lübnan Giritlilerinin dünyanın her yerine gerçekleştirecekleri bir göç faslı daha başlamış oluyordu. Bugün Amerika Birleşik Devletleri’nde Lübnan Giritlileri var, Kabalakiler, Muradakiler var. Hollanda’nın adalarında El-Muhacir ailesi var, Afrika’nın değişik ülkelerinde Kamzolakiler, Manasakiler, Kapsalakiler de var. Körfez ülkelerinde ise sayamayacağımız kadar fazla aileler bulunmakta. Avustralya’da bile Bekrakiler, Osmanakiler, Kasabakiler, Bedvakiler var. Böylece Müslüman Giritli Muhacirlerin her yeni nesli başka topraklara ve bambaşka vatandaşlığa geçiyor, apayrı bir dil ve kültür öğreniyor, yeni memleketlerde adapte olmaya çalışıyorlar.

Bu burukluk ne zaman bitecek?

Ne kadar acıdır bizim hikâyemiz. Ana toprak Girit adasından ayrıldıktan sonra hiç bir yere hiç bir şehre sığamamıştır insanımız. Görülen o ki, Muhacirler daha çok ülke gezecek, daha çok yer değiştirecek, ama Girit’ten başka bir vatan bulamayacaktır belki. Kaybolan Girit’i bulamadıktan sonra bu arayış daha ne kadar sürecek? Başka hangi ülkeye gidecek bu insanlar? İçlerindeki burukluk ve yabancılık hissini ne zaman bitirebilecekler?” ■